

Par. 6 Het evangelie ook naar Westerwolde!

"Karel was breed en krachtig gebouwd en opvallend groot. Zijn lengte bedroeg, zoals bekend is, zeven voet (= ruim 2 meter). "Hij had mooi, wit haar en een blij en vriendelijk gezicht".

Zo ongeveer beschrijft Karel de Grote's secretaris Einhard zijn koning. Nu zijn de verhalen over Karel de Grote weliswaar voor het merendeel ietwat overdreven, een feit blijft, dat koning-keizer Karel voor de ontwikkeling van West-Europa van niet te onderschatten betekenis is geweest. Niet alleen omdat hij vele klinkende overwinningen behaalde op tegenstanders van naam, maar vooral wegens zijn ongelooflijke regeerkracht.

Nadat Karel de Saksen, onder leiding van de eveneens legendarische Widukind, na een jarenlange, bloedige strijd definitief had verslagen (785), was het Karels bijzondere wens, dat er midden in het stamgebied van de Saksen een belangrijk klooster zou worden gesticht. De kloosters waren in die tijd immers als het ware eilanden met een hogere religieuze, geestelijke en ook economisch-wetenschappelijke cultuur dan het omringende gebied. Eilanden met een sterk uitstralings-vermogen. Met andere woorden: zo'n klooster kon een belangrijk middel zijn om de godsdienstig-culturele eenheid in een bepaald gebied te bevorderen, een eenheid die op zijn beurt het uitoefenen van politieke macht weer gemakkelijker maakte. Keizer Karel wist deksels goed wat hij deed!

Als "moederklooster" voor het in Saksisch gebied te stichten klooster, had Karel de Grote de hoog in aanzien staande abdij Corbie aan de Somme (bij Amiens in het huidige Frankrijk) aangewezen. Door allerlei problemen, die er rezen is het pas onder Karels zoon, Lodewijk de Vrome, tot de stichting van het nieuwe klooster

gekomen. In het jaar 823 wordt de abdij "Corbeia Nova" tot een zelfstandige abdij verheven en in het bezit gesteld van de "villa Huxori" (= het landgoed Hörter aan de Wezer). De eerste abt werd Adalhard, de hoogbejaarde abt van de Frankische moederabdij. Hij beleefde de buitengewoon snelle groei van zijn "dochter". Een groot aantal schenkingen en privileges vermeerderde de bezittingen en de macht van Corvey. De aan de abdij verbonden kloosterschool werd beroemd in de wijde omtrek. In 826 al werd begonnen met zendings-tochten richting Denemarken. Het was in en rond Corvey een en al aktiviteit.

De omvangrijke buitenbezittingen, die Corvey in de 9e en 10e eeuw had verkregen, vormden in wezen de basis voor een krachtige kerstening van Noord-Duitsland. Onder deze bezittingen was o.a. de proosdij Meppen. (Een proosdij is een bezitting van een kerk of klooster, die bestuurd werd door een beëdigde leek). Van deze proosdij Meppen uit, is de prediking van het Evangelie in Westerwolde krachtadig ter hand genomen, zo omstreeks het jaar 840 - 850. Het is overigens aanneembaar, dat vanuit Meppen ook al voordat het een proosdij van Corvey werd, zendings-aktiviteit werd bedreven.

Omstreeks het jaar 800 was er al een missie-parochie gevestigd en het lijkt reëel te veronderstellen, dat ook Westerwolde in het missie-gebied heeft gelegen.

Bewijzen daarvoor zijn er echter niet.

Welke prediker zich nu speciaal met ons gebied belast heeft is niet meer te achterhalen. Wie het ook geweest is, hij zal het niet gemakkelijk gehad hebben om de eeuwenoude heidense gebruiken te doorbreken. De richtlijnen, die paus Gregorius de Grote (600) gegeven had, hadden de zaak trouwens wel iets gemakkelijker gemaakt. De zendelingen mochten bij hun prediking aansluiten bij de heidense gebruiken. Zo lieten de zendelingen de te bekeren heidenen hun midwinter- of joelfeest houden, maar gaven er een nieuwe betekenis aan. Het werd het Kerstfeest, het geboortefeest van Christus, dat met bijna dezelfde gebruiken werd gevierd: met dennegroen, fakkels (kaarsen) en kransen. Nog in 1749, zo blijkt uit het diakonie-archief van de Hervormde Kerk te Onstwedde, wordt 1e Kerstdag aangeduid als "Middewintersdagh"; 2e Kerstdag heet "Steffensdagh".

Dorpskerkjes werden gebouwd, in eerste instantie natuurlijk van hout, het algemene bouw materiaal uit de vroege Middeleeuwen. Bij voorkeur werden ze gebouwd op die plaatsen, waar eertijds heidense heiligdommen hadden gestaan. Volgens de historici is het welhaast zeker, dat in Onstwedde het eerste kerkje van Westerwolde is verzezen. Dat zou misschien pleiten voor de mening, dat Onstwedde is afgeleid van Oden, de god, die werd vereerd in het heilige woud. (Zie ook het artikel tje

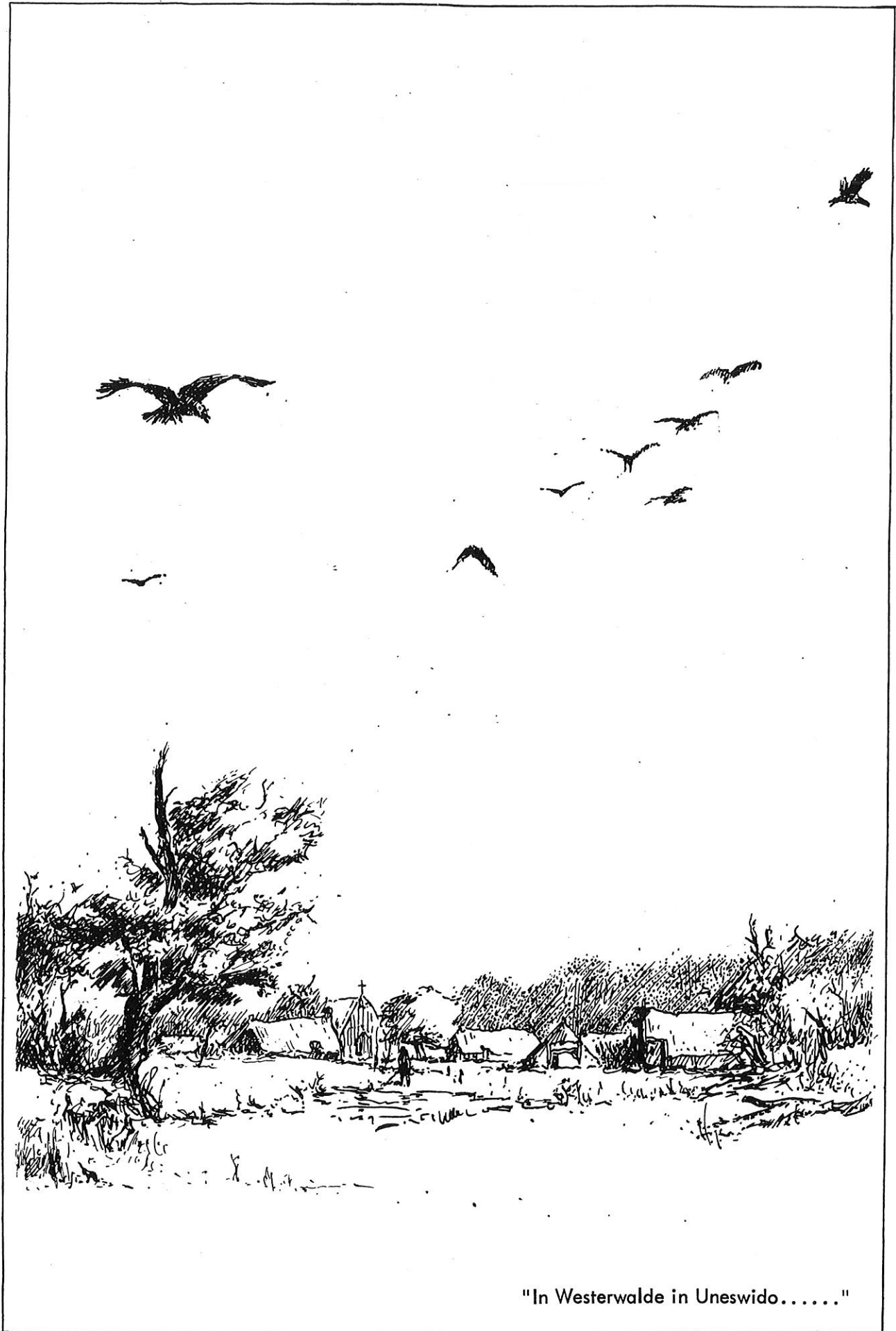
over "Achtergronden van de naam Onstwedde" in deel II van dit boek).

Bij het kerkje kwam een "pape", een dorpspastoor, iemand die een beetje lezen en schrijven kon. Deze "pape" leefde meestal van de opbrengst van de landerijen, die bij de dorpskerk hoorden; niet zelden bewerkte hij de grond ook zelf, zodat hij boer was met de overige boeren. In de eerste eeuwen, nadat het Christendom hier was doorgedrongen zal de "pape" nog dikwijls als een halve tovenaars zijn beschouwd, die met het wijwater ziekten kon genezen of met "bezweringsformules" in een onverstaanbaar taaltje plagen kon verdrijven.

Omstreeks 1200 worden de houten kerkjes dan allerwegen vervangen door de meer solide stenen bouwsels. Niet zelden speelde daarbij het element van de wedijver met omringende plaatsen om de mooiste en grootste kerk een belangrijke rol. Kerkelijk heeft Westerwolde tot aan het jaar 1559 tot het bisdom Osnabrück (of Osnabrugge) behoort. Niet verwonderlijk, want zoëven hebben we vastgesteld, dat de kerstening van Westerwolde vanuit Meppen heeft plaatsgehad. Eens te meer blijkt hieruit evenwel, dat de in de vorige paragraaf genoemde Liudger hier nauwelijks invloed heeft gehad.

De door Liudger gekerstende gebieden in Noord-Groningen vallen tot 1559 namelijk alle onder het bisdom Münster, waarvan Liudger de eerste bisschop was. De persoonlijke band, die Liudger met de Ommelanden had, bleef aldus gehandhaafd. Een band, die er met Westerwolde kennelijk niet was. Als een geïsoleerd eiland ligt immers daartussen Westerwolde, dat behoort tot het bisdom Osnabrück. Wanneer we dan tenslotte nog even terugkeren tot de abdij Corvey, mogen we vaststellen - zoals in de volgende paragrafen zal blijken - dat de abdij Corvey tot diep in de 16e eeuw haar invloed, zij het dan indirekt, in Westerwolde is blijven uitoefenen. En dat terwijl Corvey al sinds ca. 1100 langzaam maar zeker zijn ondergang tegemoet ging. Na 1200 heeft Corvey zelfs nauwelijks bezittingen meer buiten het rond de abdij gelegen gebied. In Duitsland vervult de abdij nog wel een behoorlijk aantal jaren een vrij belangrijke rol, vooral ook door een aantal krachtige abten.

Misschien is het tenslotte nog interessant, te vermelden, dat "onze" stadhouder Willem V van Oranje-Nassau van 1802 - 1807 eigenaar was van de Corveyse bezittingen.

"In Westerwalde in Uneswido....."